

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานราชการ หรืองานธุรกิจเอกชน ต้องอาศัยทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ 4 ประการเหมือนกัน คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ในบรรดาทรัพยากรเหล่านี้ เงิน หรืองบประมาณ จัดเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่ทุกหน่วยงานจะขาดไม่ได้ เพราะจะทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมายไม่ว่าจะเป็น ด้านคน วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีและการจัดการ (ประเทือง ประวาลย์ทิพย์. 2537 : 1) การบริหาร และการจัดการศึกษาก็ต้องอาศัยเงินเป็นปัจจัยในการดำเนินการเช่นกัน ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 60 ที่กำหนดให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุด ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณ เพื่อการศึกษา และมาตรา 62 ยังกำหนดให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 45 - 47)

การบริหารงานการเงินต้องอาศัยกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง และแนวปฏิบัติของทางราชการเป็นแนวทางในการบริหาร เพราะจะทำให้เกิดความคล่องตัว บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ปทุมพร วรจิตพิงศ์. 2539 : 1) รวมถึงการระมัดระวังไม่ให้เกิดการผิดพลาด ในการบริหารการเงิน โดยปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ที่กำหนดมาตรฐานการควบคุมภายในเพื่อให้หน่วยรับตรวจมีแนวทางในการจัดระบบการควบคุมภายใน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงาน และแก่การใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของประเทศชาติ โดยรวม (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. 2545 : 33)

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ ที่เงินเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารโรงเรียน เพราะเงินจะเป็นตัวช่วยกำหนด และส่งเสริมการบริหารงาน การพัฒนางานให้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ถ้าผู้บริหารไม่เอาใจใส่ ไม่วางแผนดำเนินงานแล้ว อาจทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา และอาจทำให้คุณภาพการศึกษาด้อยลง (ถนัด ฐริอภินันท์. 2542 : 6) สอดคล้องกับสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2530 : 207 - 208) ที่กล่าวไว้ว่า งานการเงินเป็นงานสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และการบริหารงานด้านอื่นๆ ให้ดำเนินไปด้วยดี

และมีประสิทธิภาพ หากโรงเรียนมีความบกพร่องเรื่องการเงิน จะมีผลกระทบต่อการบริหารงานทุกด้าน การปฏิบัติงานการเงินหากไม่ปฏิบัติตาม กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของทางราชการที่กำหนดไว้ ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีความผิดพลาดทางวินัย ทางแพ่ง และทางอาญาด้วย (อุทัย ธรรมเดโช. 2526 : 62) งานการเงินจึงเป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่ง ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเอาใจใส่ให้มากยิ่งขึ้น

การบริหารงานการเงินในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีปัญหาด้านการดำเนินการหลายประการ ดังที่หน่วยตรวจสอบภายใน กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป. : 1 - 11) ได้ตรวจพบว่า โรงเรียนเก็บเงินสดไว้ในมือเกินอำนาจ การรับเงินบริจาคที่มีวัตถุประสงค์โดยไม่ออกไปเสร็จ การจ่ายเงินโดยไม่มีหลักฐานให้ตรวจสอบ การจัดทำบัญชีขาดความเป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ นิภา มานะศิลป์ ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ได้กล่าวถึงปัญหาการบริหารงานการเงินไว้ว่า เจ้าหน้าที่การเงินยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจการปฏิบัติงานการเงินที่

ชัดเจน เป็นต้น

ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงต้องใช้ยุทธศาสตร์การบริหารงานการเงินในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เพิ่มพูนโอกาสและผลของความสำเร็จ และลดโอกาสของความเสียหายอันเกิดจากการบริหารงานการเงิน (จ่านงค์ กำจัด. 2538 : 5) การบริหารงานการเงินและการจ่ายเงินอย่างมีเหตุผล โดยมุ่งให้เกิดคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องบริหารงานการเงินในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ (คูสิต ทิวถนอม. 2538 : 86) ซึ่ง หมายถึง การดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่าย การวางแผนเกี่ยวกับการเงิน การใช้จ่ายเงิน และการควบคุมการใช้จ่ายเงิน รวมไปถึงบัญชีและการรายงานการใช้จ่ายเงิน (เอกชัย กี่สุขพันธ์. 2527 : 179)

การบริหารงานการเงินในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อาจเกิดข้อผิดพลาดได้ง่าย เนื่องจากมีข้อจำกัดในการบริหารงานการเงินในเรื่อง การตัดสินใจของฝ่ายบริหารในด้าน การจัดโครงสร้างงานการเงิน การจัดบุคลากรทำหน้าที่การเงิน การดำเนินการงานการเงิน การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานการเงิน (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. 2545 : 24) และเจ้าหน้าที่การเงินของโรงเรียน ส่วนใหญ่มาจากครูผู้สอนโดยทั่วไป ถูกแต่งตั้งมาทำหน้าที่ด้านการเงินซึ่งบุคลากรเหล่านี้ มีความรู้ทางด้านการเงินน้อย ไม่ได้รับการนิเทศอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ และขาดการศึกษาหาความรู้ด้านการเงินเพิ่มเติม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดชัยนาท จำนวนมากก็มีลักษณะดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหาร

โรงเรียนจะต้องบริหารงานการเงินในโรงเรียนให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ตามระเบียบ และเกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้จ่ายเงิน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหา และนำเสนอยุทธศาสตร์ในการบริหารงานการเงินของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท ในด้าน การจัดโครงสร้างหน่วยงานการเงิน การจัดบุคลากรทำหน้าที่การเงิน การดำเนินการงานการเงิน และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานการเงินของโรงเรียน ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานการเงินในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานการเงิน ด้านการจัดโครงสร้างงานการเงิน การจัดบุคลากรทำหน้าที่การเงิน การดำเนินการงานการเงิน การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานการเงิน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารงานการเงินของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาการบริหารงานการเงิน และนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารงานการเงิน ปีการศึกษา 2545 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท ในขอบข่ายการบริหารงานการเงิน 4 ด้านดังนี้

1. การจัดโครงสร้างงานการเงิน
2. การจัดบุคลากรทำหน้าที่การเงิน
3. การดำเนินการงานการเงิน
4. การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานการเงิน

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคลากรปีการศึกษา 2545 ในสายงานบริหาร ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 15 โรงเรียน จำนวน 15 คน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน 15 โรงเรียน โรงเรียนละ 4 คน จำนวน 60 คน หัวหน้าหมวดวิชา 15 โรงเรียน หมวดวิชาละ 1 คน จำนวน 120 คน รวมประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 195 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ปัญหาการบริหารงานการเงิน และยุทธศาสตร์การบริหารงานการเงินในด้าน

1. การจัดโครงสร้างงานการเงิน
2. การจัดบุคลากรทำหน้าที่การเงิน
3. การดำเนินการงานการเงิน
4. การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานการเงิน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีการอันชาญฉลาดในการดำเนินการต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนโอกาสและผลของชัยชนะ และลดโอกาสของความพ่ายแพ้ให้น้อยลง

ยุทธศาสตร์การบริหารงานการเงิน หมายถึง การใช้วิธีการอันชาญฉลาด และพินิจพิเคราะห์อย่างรอบคอบในการบริหารงานการเงิน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

การจัดโครงสร้างงานการเงิน หมายถึง การจัดแบ่งงานเกี่ยวกับการเงินออกเป็นฝ่ายต่างๆ ตามลักษณะงาน คือฝ่ายรับเงิน ฝ่ายจ่ายเงิน และฝ่ายบัญชี

การจัดบุคลากรทำหน้าที่การเงิน หมายถึง การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน และบัญชีในโรงเรียน

การดำเนินการงานการเงิน หมายถึง แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรับการจ่าย การเก็บการนำเงินส่งคลัง การตรวจสอบ และรายงานรวมทั้งการทำบัญชี เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความถูกต้อง เรียบร้อยตามระเบียบและแนวปฏิบัติของทางราชการ

การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานการเงิน หมายถึง การนำอุปกรณ์เครื่องใช้ทางเทคโนโลยี เช่นเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการทำบัญชี การบันทึกข้อมูลและการทำรายงาน เพื่อความรวดเร็วและประหยัดเวลาในการปฏิบัติงาน

ผู้บริหาร หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่ง หรือรักษาการในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท

ผู้ช่วยผู้บริหาร หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หรือผู้ที่ทำหน้าที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท

หัวหน้าหมวดวิชา หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่สายงานบริหาร ในตำแหน่ง หัวหน้าหมวดวิชาต่างๆ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบปัญหาการบริหารงานการเงินในโรงเรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา และปรับปรุงการบริหารงานการเงิน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น
2. ได้ยุทธศาสตร์การบริหารงานการเงิน ที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานการเงินในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น